

Memo

Mogelijkheden voor verbeteren van de veiligheid
en doorvaart vaarweg Drachten en Heerenveen

Door GS vastgesteld d.d. 7 oktober 2019

Inhoud

1.	Inleiding.....	2
	Aanleiding en aanpak.....	2
	Doel van deze memo.....	2
	Leeswijzer.....	2
2.	Maatregelen vaarweg Drachten	3
3.	Kosten voor de maatregelen vaarweg Drachten	6
4.	Maatregelen vaarweg Heerenveen	7
5.	Kosten voor de maatregelen vaarweg Heerenveen	11
6.	Bloktijden vaarwegen Heerenveen en Drachten	13
	Bijlage 1 Vaarwegenverordening Fryslân 2014.....	15
	Toelichting bij ontheffingen voor toegestane afmetingen:	15

1. Inleiding

Aanleiding en aanpak

Op 20 juni 2018 is de brede vaarwegen visie vastgesteld en heeft u gevraagd in beeld te brengen welke mogelijkheden er zijn voor het verbeteren van de veiligheid en doorvaart op de bestaande vaarwegen Drachten en Heerenveen. In deze memo zijn mogelijke maatregelen opgenomen. Het is een eerste ontwerp maatregelenprogramma, waarbij de kosten globaal zijn ingeschat.

Voorstel is om op basis hiervan de volgende stappen te doorlopen:

- Bespreken met de beroepsgroep (schippers die op deze trajecten varen)
- Bespreken met de overige gebruikers/belanghebbenden
- Prioritering van de ontwerp maatregelen op basis van effectiviteit en kosten.
- Bepalen welke maatregelen binnen het bestaande onderhoudsbudget kunnen worden uitgevoerd
- Na een tweede ronde monitoring van de veiligheid beoordelen of er bijstelling van het ontwerp maatregelenprogramma nodig is.

Als er vervolgens aanvullende financiering voor maatregelen nodig is, zal dit aan PS worden voorgelegd.

De mogelijke maatregelen zoals uitgewerkt in deze memo zijn opgesteld:

- Op basis van de kennis van de nautische dienst van de provincie;
- Een gesprek met een afvaardiging van de recreatiesector, de beroepsvaart en de omgeving (waaronder de betrokken gemeenten) naar aanleiding van de uitkomsten van het veiligheidsonderzoek deze zomer.

Doel van deze memo

Het doel van deze memo is het in kaart brengen van de mogelijke maatregelen voor de vaarwegen Drachten en Heerenveen. Deze maatregelen kunnen bijdragen aan de veiligheid en doorvaart op de vaarwegen. Daarnaast worden de kosten weergegeven van de maatregelen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van deze memo worden maatregelen voor de vaarweg Drachten beschreven. Hoofdstuk 3 geeft inzicht in de kosten van de maatregelen voor de vaarweg Drachten. De maatregelen voor de vaarweg Heerenveen worden in hoofdstuk 4 op dezelfde manier beschreven. Hoofdstuk 5 geeft vervolgens inzicht in de kosten van de maatregelen voor de vaarweg Heerenveen. In hoofdstuk 6 wordt de maatregel om bloktijden te hanteren uiteengezet. De vaarwegenverordening Fryslân 2014 is opgenomen in de bijlage.

2. Maatregelen vaarweg Drachten

De maatregelen voor het verbeteren van de veiligheid en de doorvaart Drachten zijn in dit hoofdstuk opgenomen. De maatregelen A t/m F zijn per maatregel kort uitgelegd. De maatregelen zijn daarnaast opgenomen in het kostenoverzicht in tabel 1 in hoofdstuk 3.

Maatregelen A en B bestaan uit het optimaliseren van bochten in de vaarweg 'Lange Sleatten' wat uitkomt op het Prinses Margrietkanaal, daarbij worden ook een aantal bomen verwijderd. Hiermee worden de zichtlijnen verbeterd en is meer ruimte voor de beroepsvaart en de recreatievaart.

Afbeelding 1 Maatregelen A en B

Maatregel C bestaat uit meerdere werkzaamheden aan de Fokkesleat en het Sydsdijp. Bij de vaarweg wordt een bord geplaatst om de vaarweg richting Drachten beter te markeren. Daarnaast worden er circa 20 bomen verwijderd die de zichtlijn beperken. Ook dient de begroeiing in de bocht te worden teruggesnoeid. Ten slotte wordt er een betere betonning aangebracht om de beroepsvaarweg beter te markeren.

Afbeelding 2 Maatregel C

Maatregelen D, E en F bestaan uit werkzaamheden bij de Smalle Eesterzanding. Er wordt een vaargeul aangelegd en daarbij een tweezijdige recreatiegeul op de Wide Ie. Hierbij wordt er gebaggerd bij een bestaande ondiepte bij Wide Muntsegrope. Ook wordt de smalle doorgang vlak voor de haven van Drachten verbreed tot minimaal 45 meter.

Afbeeldingen 3 en 4 Maatregelen D,E en F

3. Kosten voor de maatregelen vaarweg Drachten

Verbeteren veiligheid beroepsvaarwegen - onderdeel vaarweg Drachten						
Onderdeel	Omschrijving	aantallen / m2 /3	diepte gemiddeld	totaal aan m / m3	Prijs	Totaal
A	Aankoop grond	1250			€ 3,00	€ 3.750,00
A	Afgraven	1250	2	2500	€ 10,00	€ 25.000,00
A	Aanbrengen steenstort	150			€ 100,00	€ 15.000,00
B	Aankoop grond	1000			€ 3,00	€ 3.000,00
B	Afgraven	1000	2	2000	€ 10,00	€ 20.000,00
B	Aanbrengen steenstort	150			€ 100,00	€ 15.000,00
C	Rooien bomen (stuks)	20			€ 350,00	€ 7.000,00
C	Plaatsen bord	1			€ 1.500,00	€ 1.500,00
C	Plaatsen boeien (paren van 4 st.)	16			€ 6.000,00	€ 96.000,00
C	Baggeren (2000 x 10 m1)	20000	1	20000	€ 10,00	€ 200.000,00
C	Rooien bomen (m2)	3000			€ 15,00	€ 45.000,00
D	Baggeren (3000 x 50 m1)	150000	1	150000	€ 10,00	€ 1.500.000,00
D	Baggeren	22000	1	22000	€ 10,00	€ 220.000,00
D	Plaatsen boeien (paren van 4 st.)	24			€ 6.000,00	€ 144.000,00
E	Baggeren (1200 X 40 X 2)	96000	1	96000	€ 10,00	€ 960.000,00
E	Plaatsen boeien (paren van 4 st.)	12			€ 6.000,00	€ 72.000,00
F	Aankoop grond	3200			€ 3,00	€ 9.600,00
F	Afgraven	3200	3	9600	€ 10,00	€ 96.000,00
F	Aanbrengen steenstort	250			€ 100,00	€ 25.000,00
	Sub totaal 1					€ 3.457.850,00
	Directie en toezicht	10%				€ 345.785,00
	Subtotaal 2					€ 3.803.635,00
	Onvoorzien	10%				€ 380.363,50
	Totaal					€ 4.183.998,50

Tabel 1. Kosten per maatregel voor het verbeteren van de veiligheid en doorvaart van de vaarweg Drachten.

4. Maatregelen vaarweg Heerenveen

De maatregelen voor het verbeteren van de veiligheid en de doorvaart Heerenveen zijn in dit hoofdstuk opgenomen. De maatregelen A t/m E zijn per maatregel kort uitgelegd. De maatregelen zijn daarnaast opgenomen in het kostenoverzicht in tabel 2 in hoofdstuk 4.

Maatregel A is gericht op het aanleggen van een recreatieve geul met een ideale vaarlijn bij de Terhernster Puollen. Hiervoor dienen bomen te worden verwijderd die zich op particulier terrein bevinden. Ook worden 5 paar boeien geplaatst in het water. Daarbij dient het eilandje te worden weggegraven en verplaatst. Het voordeel van een andere locatie voor het eilandje is dat er minder kruising is tussen zeilboten en beroepsvaart.

Afbeelding 5 Maatregel A

Maatregel B1 en B2 zijn optionele maatregelen voor bochtafsnijdingen bij It Deel. Hiervoor dient de grond te worden opgekocht en op deze manier wordt de vaarlijn geoptimaliseerd.

Afbeelding 6 Maatregel B1 en B2

Maatregelen C en D bestaan uit het optimaliseren van de vaarweg van het Hearrenfeenster Kanaal ter hoogte van de Poldermolen. Hierbij wordt de bocht verruimd en geoptimaliseerd. Daar wordt de wachtvoorziening tegenover de spoorbrug naar achteren verplaatst (ca. 25-30 meter) na de bochtverruiming. Bij deze maatregel komt ook het creëren van een nieuwe ligplaats.

Maatregel E bestaat uit het vergroten van de Zwaaiikom in het Nieuwe Heerenveense Kanaal ter hoogte van Omrin. Het gaat om het verbreden van de zwaaiikom d.m.v. het achteruitleggen van de kade. Hierbij worden de oevers versterkt en een nieuwe loswal van 200 meter aangelegd op het terrein van Omrin. Een stalen damwand van 200 meter wordt aangelegd (lange zijde) en ca. 200 meter steenstort (korte zijde). Daarbij wordt een nieuwe ontsluitingsweg aangelegd van 500 meter voor de loswal. Hierbij komt het herplanten van 15.000m² bos en de aankoop van de daarbij behorende grond.

Afbeelding 7 Maatregel E

5. Kosten voor de maatregelen vaarweg Heerenveen

Verbeteren veiligheid beroepsvaarwegen - onderdeel vaarweg Heerenveen						
Onderdeel	Omschrijving	aantallen / m2 /3	diepte gemiddeld	totaal aan m / m3	Prijs	Totaal
A	Baggeren (650 x 20 m1)	13000	1	13000	€ 10,00	€ 130.000,00
A	Plaatsen boeien (paren van 4 st.)	5			€ 6.000,00	€ 30.000,00
A	Rooien bomen (stuks)	4			€ 350,00	€ 1.400,00
A	Eilandje verplaatsen (weggraven)	1			€ 69.000,00	€ 69.000,00
A	Aanleg nieuwe eilandje	1			€ 250.000,00	€ 250.000,00
B1	Aankoop grond	5000			€ 5,00	€ 25.000,00
B1	Afgraven	5000	2	10000	€ 10,00	€ 100.000,00
B1	Aanbrengen steenstort	150			€ 100,00	€ 15.000,00
B2	Aankoop grond	5000			€ 5,00	€ 25.000,00
B2	Afgraven	5000	2	10000	€ 10,00	€ 100.000,00
B2	Aanbrengen steenstort	150			€ 100,00	€ 15.000,00
C	Verplaatsen wachtvoorziening	1			€ 20.000,00	€ 20.000,00
D1	Aankoop grond	1500		1500	€ 3,00	€ 4.500,00
D1	Afgraven	1500	2	3000	€ 10,00	€ 30.000,00
D1	Aanbrengen damwand	135			€ 1.000,00	€ 135.000,00
D1	Verleggen pad (2,5 m1 breed)	40			€ 60,00	€ 2.400,00
D2	Graven nieuwe insteekhaven (eigendom verandert niet)	1000	3	3000	€ 10,00	€ 30.000,00
D2	Aanbrengen damwand	100			€ 1.000,00	€ 100.000,00
D2	Aanleg ontsluitingspad nieuwe insteekhaven	80			€ 100,00	€ 8.000,00
E	Aankoop grond	16500			€ 5,00	€ 82.500,00
E	Afgraven	16500	4	66000	€ 10,00	€ 660.000,00
E	Aanbrengen steenstort	200			€ 100,00	€ 20.000,00
E	Aanbrengen damwand	200			PM	PM
E	Aanbrengen loswal (m2)	2000			PM	PM
E	Rooien bos (in m2)	15000			€ 15,00	€ 225.000,00
E	Nieuwe ontsluitingsweg voor loswal (500 x 5 meter) Kosten Omrin?	2500			PM	PM
E	Herplant bos elders (plantkosten - bosplantsoen en nazorg) (herplant op eigen / of gemeente grond)	15000			€ 3,00	€ 45.000,00
	Sub totaal 1					€ 2.122.800,00

	Directie en toezicht	10%				€ 312.280,00
	Subtotaal 2					€ 2.435.080,00
	Onvoorzien	10%				€ 343.508,00
	Totaal					€ 2.778.588,00

Tabel 2. Kosten per maatregel voor het verbeteren van de veiligheid en doorvaart van de vaarweg Heerenveen.

6. Bloktijden vaarwegen Heerenveen en Drachten

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het hanteren van bloktijden als maatregel. Hieraan ligt motie 1842ten grondslag: *Der sil ûndersyk dien wurde nei de mooglikheid om bloktiden yn te fieren op de farwei nei Drachten – bygelyks om it oere foar klasse IV en allinne tusken 20.00 en 08.00 oere foar klasse V – en dêryn de wachtplakken foar de skippen en de brêge Headammen mei te nimmen.*

Het hanteren van bloktijden is ook onderwerp van gesprek geweest bij het bespreken van de voorlopige bevindingen van het onderzoek naar de veiligheid op de vaarwegen Drachten en Heerenveen (met verschillende betrokkenen).

Op dit moment worden al bloktijden gehanteerd op de vaarweg Drachten en Heerenveen. De bloktijden gelden alleen voor specifieke binnenvaartschepen. Zie hiervoor het schema in Bijlage 1.

De vraag is nu of de bloktijden ingesteld moeten worden voor een grotere groep binnenvaartschepen, bijvoorbeeld voor de gehele klasse IV.

Het voordeel van bloktijden is dat beroepsvaart en recreatievaart (grotendeels) worden ontvlochten. Om op de vaarwegen Drachten en Heerenveen deze ontvlechting te bewerkstelligen zullen de bloktijden een groot gedeelte van de dag moeten beslaan. In de motie staat wordt van 08.00 tot 20.00 genoemd. Op basis van de monitoring van de veiligheid deze zomer blijkt dat dit terugbracht zou kunnen worden naar 10.00 tot 18.00. Een kleiner tijdsblok heeft niet het gewenste effect, omdat de (recreatie-) drukte zich op beide vaarwegen over de gehele dag verspreidt, evenals risicovolle momenten. Er is geen specifiek tijdstip aan te duiden waarop de meeste risicovolle situaties te zijn, zo blijkt uit het veiligheidsonderzoek. Doordat bloktijden zo ruim moeten zijn, is het een ingrijpende maatregel voor de binnenvaart. Dit heeft allereerst te maken met exploitatiewijzen en daarmee de vaartijden en verplichte rusttijden. Voor de schippers die varen op de vaarweg Drachten en Heerenveen geldt het reglement betreffende het scheepvaartpersoneel op de Rijn (RSP)¹. Deze regelgeving is op hen van toepassing, omdat zij naast schipper (meestal) ook eigenaar van het schip zijn. Voor schippers in loondienst gelden strengere regels ten aanzien van vaar- en rusttijden. Gelet op de RSP, geldt de exploitatiewijze A1 voor de schippers op de vaarwegen Drachten en Heerenveen. Exploitatie A1 betekent dat het schip een vaartijd heeft maximaal 14 uur, tussen 06:00 en 22:00. Tussen 22:00 - 06:00 geldt een verplichte rusttijd van 8 uur².

Wanneer bloktijden worden ingevoerd kunnen schippers alleen nog tussen 06:00 - 10:00 en tussen 18:00- 22:00 op de vaarwegen Drachten en Heerenveen varen. In de praktijk betekent dit dat de schippers hun aankomsttijd strak moeten timen. Dit kan lastig zijn. Vertraging onderweg bij sluizen of als gevolg van weersomstandigheden, kan dan als gevolg hebben dat een schipper extra wachttijd van (maximaal) 8 uur oploopt. Hetgeen niet in verhouding staat met de 2 uur vaartijd, die staat voor het traject PM kanaal – Drachten of Heerenveen. Dit heeft impact op het rendement van de schepen.

Een aandachtspunt is dat de bedieningstijden van de brug bij de Hooisdammen verruimd moeten worden als deze bloktijden ingevoerd zouden worden. De bediening is beschikbaar van 7.00 tot 19.00 uur. De gemeente Smallingerland is verantwoordelijk voor de bediening. Dit maakt de bloktijden nog ingrijpender (7:00-10:00 en 18-19u) en planningstechnisch moeilijker uitvoerbaar voor de schippers. Belangrijk om daarnaast te vermelden, is dat voor de maatregel bloktijden, handhaving noodzakelijk is. Hoewel de oplossing in de basis financieel aantrekkelijk is, dient er rekening gehouden te worden met extra inzet van menskracht hiervoor.

¹ Art. 3.10 sub 1 RSP

² Art. 3.10 sub 3 RSP

Gelet op de huidige vaarfrequentie van de binnenvaart, de analyse van de camerabeelden en het aantal ongevallen tussen binnen- en recreatievaart op de vaarwegen Drachten en Heerenveen, lijken bloktijden niet in verhouding en daarmee niet het meest voor de hand liggend als maatregel. Vandaar dat invoeren van bloktijden als maatregel niet wordt aangeraden.

Bijlage 1 Vaarwegenverordening Fryslân 2014

Toelichting bij ontheffingen voor toegestane afmetingen:

GROENE KOLOM = geen ontheffing nodig

GELE KOLOM = ontheffing is mogelijk

ORANJE KOLOM = voorwaarden waaronder ontheffing kan worden verleend

- A. **Jaarontheffing:** Ontheffing die wordt verleend voor een periode van één jaar;
- B. **Reisontheffing:** Ontheffing die wordt verleend voor een enkele reis of een retourreis;
- C. Wanneer er geen ontheffing wordt verleend op basis van jaar - of reisontheffing is de betreffende ontheffing geldig voor een periode van 5 jaar;
- D. Een ontheffing verliest zijn geldigheid zodra de naam, Europeanummer, lengte, breedte, maximale diepgang, tonnage, en/of de eigenaar van het schip wijzigt;
- E. Begeleiding provincie: In de gevallen dat begeleiding als voorwaarde is gesteld dient de aanvrager rekening te houden met 5 werkdagen organisatietijd vanuit de provincie, te rekenen vanaf moment van de aanvraag. Voor deze begeleiding worden geen kosten in rekening gebracht;
- F. Diepgang is gerelateerd aan streefpeil (Streefpeil = NAP – 0,52 meter);
- G. Vragen en opmerkingen over ontheffingen naar scheepvaart@fryslan.nl de volgende gegevens doorgeven;
 - Naam schip/ Europeanummer;
 - Te varen traject benoemen;
 - Datum reis;
- H. Aanvragen ontheffing via formulier website;
- I. **Afmetingen schip vallen buiten afmetingen in het schema:**
 - Indien geen maximaal toegestane afmetingen met ontheffing zijn opgenomen, kan desondanks een aanvraag voor een ontheffing worden ingediend. Per geval wordt bekeken of toch ontheffing kan worden verleend;

Aanvullend:

Aanvraag vergunning bijzonder transport (Binnenvaartpolitiereglement):

Een vergunning dient aangevraagd te worden voor een bijzonder transport. Een bijzonder transport is het verplaatsen

- van een schip of samenstel dat niet voldoet aan artikel 1.06 BPR,
- van een drijvende inrichting of van een drijvend voorwerp, tenzij het verplaatsen daarvan klaarblijkelijk geen hinder of gevaar voor de scheepvaart en geen schade aan kunstwerken kan veroorzaken.

Vaarwegenverordening Fryslân 2014 Lijst A provinciale vaarwegen, Aanhangel B. Maximaal toegestane afmetingen schepen					
Lijst A nummer	Vaarwegnaam + omschrijving deeltrajecten (indien van toepassing)	Maximaal toegestane afmetingen zonder ontheffing	Maximaal toegestane afmetingen met ontheffing. (zie toelichting punt a.) Dus ontheffing aanvragen!!		
		Lengte X Breedte X Diepgang in meters	Lengte X Breedte X Diepgang in meters	Voorwaarden	
					–
					–
A 003	Vaarweg naar Drachten, via geul Krúswetters, betonde geulen Lange Sleatten en Sydsdjip, Fokkesleat, Headamsleat, betonde geulen Wide Ie, Wide Mûntsegroppe, Geaster Djip en Nije Kanaal (gedeeltelijk), vanaf PMK tot monding insteekhaven Drachten	80,00 x 10,00 x 2,75	90,00 x 10,50 x 2,75	– Boegschroef/ voorspan; – Verplicht melden bij Hooihambrug.	
			95,00 x 10,50 x 1,60	– Boegschroef/ voorspan; – Reisontheffing; – Verplicht melden bij Hooihambrug.	
	Duwstel “enkel” schroef maximaal: 102,00 x 9,50 x 2,30 Duwstel “dubbel” schroef maximaal: 102,00 x 9,50 x 2,75		– Boegschroef/ voorspan; – Verplicht melden bij Hooihambrug; – Tussen 1 juni-1 september alleen varen uitsluitend voor 10.00 uur en na 18.00 uur; – Maximaal 5 Beaufort.		
	Ponton + duwboot > 80,00 x > 10,50 x 1,40 (Zodra één van de waarden (lengte/ breedte) wordt overschreden gelden voorwaarden)		– Boegschroef/ voorspan; – Verplicht melden bij Hooihambrug; – Tot maximaal hoogte 3 meter gemeten vanaf waterlijn; – Hoogte ≥ 3,01 meter begeleiding provincie; – Reisontheffing.		
				–	
A 008	Vaarweg naar Heerenveen, via Nije Sânsleat, Meinesleat (gedeeltelijk), It Deel en Hearrenfeanster Kanaal (gedeeltelijk), vanaf Prinses Margrietkanaal Terherne tot industriehaven Heerenveen	86,00 x 10,00 x 2,75	110,50 x 11,50 x 2,75	– Boegschroef/ voorspan; – Maximaal 6 Beaufort; – Niet varen zonder ijsbreker bij ijscoderingen: ijscode 1: ≥ H – ijscode 2: ≥ M; – Verplicht melden bij Sânsleatbrêge; – Reisontheffing.	
A 008a	Djipsleat en Polsleat, Akkrum, vanaf It Deel (A 008) tot gemaal Swaairom				
	A 008a-1: vanaf It Deel (A 008) t/m Pouw	70,00 x 9,00 x 2,75	86,00 x 9,50 x 2,75	– Boegschroef/ voorspan; – Jaarontheffing.	
	A 008a-2: vanaf Pouw tot gemaal zwaairom	40,00 x 6,00 x 1,70			
A 008b	Mûntsjerak, Hearresleat en Feanskieding				
	A 008b-1: Mûntsjerak, vanaf It Deel (A 008) tot Nije Pomsleat (A 020)	40,00 x 6,00 x 1,70	45,00 x 6,65 x 1,70	– Boegschroef/ voorspan.	
			47,00 x 6,20 x 1,65 49,50 x 5,10 x 1,65	– Boegschroef/ voorspan.	
	A 008b-2: Hearresleat, vanaf.Nije Pomsleat tot Spruyt Arkenbouw	40,00 x 6,00 x 1,70	45,00 x 6,65 x 1,70	– Boegschroef/ voorspan.	
	A 008b-3: Hearresleat, vanaf Spruyt Arkenbouw tot brug A7	40,00 x 6,00 x 1,50			
	A 008b-4: Hearresleat, van brug A7 Feanskieding tot Engelenfeart (A 023)	30,00 x 5,00 x 1,30			

